

independently searches for new ways to solve a problem, outlines new, more perfect, original directions and rational ways of solving theoretical and practical problems. Discussions and debates during the discussion of the results of creative tasks also contributed to the creative performance of pedagogical activity. New approaches to the construction of teaching methods contributed to the development of improvisation skills, planning of creative pedagogical activities, drawing up schemes of pedagogical actions and models of their implementation in the learning process.

Key words: *future preschool teacher, professional training, creativity, distance education, training, discussion, creative tasks, interactive approach.*

УДК 378.14

Наталія Маланюк

Київський коледж транспортної інфраструктури

ORCID ID 0000-0002-4321-0900

DOI 10.24139/2312-5993/2020.07/085-098

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ

У статті розкривається сутність готовності майбутніх фахівців залізничного транспорту до професійної діяльності. Здійснено структурний аналіз цієї дефініції. Виокремлено та проаналізовано компоненти (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний, рефлексивний), їх критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх фахівців залізничного транспорту до професійної діяльності. Структурний аналіз готовності майбутніх фахівців залізничного транспорту дозволяє підвищувати ефективність професійної підготовки, а також здійснювати її корекцію на різних етапах неперервної професійної освіти.

Ключові слова: *готовність до професійної діяльності, майбутні фахівці залізничного транспорту, професійна освіта, компоненти, критерії, показники, рівні.*

Постановка проблеми. Вирішення проблеми готовності молоді людини, яка закінчує певний рівень професійної освіти, до професійної діяльності є важливою суспільною проблемою. Адже кожній сфері суспільства потрібні для розвитку та ефективної діяльності кваліфіковані працівники із наявною низкою характеристик: професійна компетентність та професійна готовність до професійної діяльності.

Залізничний транспорт є центральною ланкою економічної системи кожної держави, тому він потребує фахівців-професіоналів, які здатні здійснювати професійну діяльність ефективно, удосконалюватися й розвиватися, а також розвивати галузь своєї професійної діяльності. Тому проблема готовності майбутніх фахівців залізничного транспорту є

актуальною та потребує вирішення, особливо в часі євроінтеграційних процесів та зростаючих вимог до фахівців галузі.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема готовності до професійної діяльності займає чільне місце як серед педагогів, так і серед психологів. Дослідженням цієї проблеми займалися О. Абдуліна, Г. Балла, І. Бех, С. Гончаренко, О. Євдокімова, Л. Кондрашова та інші. У своїх працях науковці розглядають проблему готовності до професійної діяльності в загальному ракурсі або крізь призму психологічних категорій.

У світлі імплементації української мережі залізниці в європейську, підписання низки спільних угод та договорів, зростають вимоги як до фахівців залізничного транспорту, так і до якості виконуваної ними діяльності. Проблема готовності майбутніх фахівців залізничного транспорту залишається недостатньо дослідженою.

Мета статті: виокремлення та дослідження компонентів, критеріїв, показників та рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців залізничного транспорту до професійної діяльності.

Методи дослідження: порівняльний аналіз, синтез, систематизація, узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Формування готовності майбутніх фахівців залізничного транспорту до професійної діяльності відіграє важливу роль у загальній системі підготовки фахівців залізничного транспорту в умовах неперервної професійної освіти. Її ефективність тісно пов'язана із психологічним забезпеченням професійної освіти, а саме: урахування індивідуальних особливостей студентів; урахування їх психічних станів; урахування здібностей та задатків кожного студента. У світлі мінливої дійсності якість професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту залежить від таких факторів: подібність професійної підготовки до реальних умов професійної діяльності й вимог до майбутнього фахівця; наявності установки на постійне самовдосконалення (підвищення кваліфікації, саморозвитку), тобто до навчання «впродовж життя». Науковці Т. Кучай та О. Кучай (Кучай, 2020) зауважують, що метою неперервної професійної освіти є «становлення та розвиток особистості» в усі періоди її життя, тобто професійна діяльність та неперервна освіта проходять паралельно або накладаються.

Психологи вказують на такі підходи до трактування дефініції «готовність до професійної діяльності», а саме: особистісний, функціональний, особистісно-діяльнісний, результативно-діяльнісний, акмеологічний (Кулько, 2011). Основою особистісного підходу є

особистість, тоді як готовність до професійної діяльності є системним особистісним утворенням, тобто сукупністю всіх суб'єктивних та об'єктивних факторів деякої конкретної професійної діяльності. З позиції функціонального підходу готовність до професійної діяльності являє собою психічний стан особистості, що визначає психічні функції, які є важливими для майбутньої професійної діяльності. Згідно з особистісно-діяльнісним підходом, готовність до професійної діяльності є всебічним проявом особистості, який скерований на успішне виконання професійної діяльності. Результативно-діяльнісний підхід дозволяє розглядати готовність до професійної діяльності як результат професійної підготовки фахівця. Відповідно до акмеологічного підходу, готовність до професійної діяльності є рефлексією (різних рівнів) зі складовими (самоформування, усвідомлення значущості професійної діяльності тощо).

Дослідниця М. Прудка доводить пряму залежність готовності до професійної діяльності та рівня професійної компетентності особистості (Прудка, 2013). Науковець В. Жукова наголошує, що готовність до професійної діяльності – це якість особистості, яка формується та розвивається в процесі набуття особистістю життєвого та професійного досвіду, під впливом якого в неї формуються позитивне ставлення та позитивні мотиви до виконання професійної діяльності (Жукова, 2011).

Учена Л. Кондрашова розглядає готовність до професійної діяльності основою професіоналізму. Авторка переконана, що готовність до професійної діяльності – це «складне особистісне утворення, що включає в себе ідейно-моральні і професійні погляди й переконання, професійну спрямованість психічних процесів, оптимізм, налаштування на працю; спроможність до подолання труднощів, самооцінку результатів праці, потребу у професійному самовихованні, що забезпечує високі результати праці» (Кондрашова, 2006).

Дослідник С. Кучеренко наголошує, що готовність до професійної діяльності необхідно розглядати через призму психології як поєднання установок, досвіду та майстерності (Кучеренко, 1998). Такі думки підтримує науковець О. Степаненко, яка вважає складовими готовності до професійної діяльності такі елементи: установки, мотиви, цінності, а також особистісні якості, здібності, знання, уміння, досвід, які в сукупності сприяють особистості розкрити себе в професійній діяльності (Степаненко, 2013).

Науковець Т. Гармаш указує, що готовність до професійної діяльності відображає «ціннісний стан особистості, що включає не тільки наявність здібностей та якостей, необхідних у майбутній діяльності, але й відношення

до неї, що виявляється в потребах, бажаннях, мотивах» (Гармаш, 2017). Авторка підсумовує, що професійна готовність до майбутньої діяльності – це якість особистості, що реалізовується через діяльність.

Учений Г. Ковальов у готовності до професійної діяльності бачить дві складові: морально-психологічну (усвідомленість важливості професійної діяльності, позитивні емоції від діяльності, здатність до командної роботи тощо) та професійну (Ковалев, 1983). Науковець Л. Пермінова розглядає готовність до професійної діяльності як показник професійної майстерності та підґрунтя розвитку професійного потенціалу майбутнього фахівця (Пермінова, 2006).

Дослідник С. Шандрук акцентує увагу та тому, що важливо враховувати специфіку кожної конкретної діяльності, оцінюючи готовність, та нові й високі вимоги до особистості майбутнього фахівця. Автор підкреслює, що психологічна та професійна складові готовності до професійної діяльності взаємодіють між собою і перебувають в органічній єдності (Шандрук, 2015).

Науковець К. Платонов указує на три способи розгляду дефініції «готовність до професійної діяльності»: I (широкий) – готовність як результат, що виявляється в усвідомленні значущості діяльності; II (більш конкретний) – готовність до виконання діяльності, що стане професійною; III (найбільш конкретний) – як результат професійної та психологічної підготовки, характеризується наявністю професіоналізму та бажання вдосконалюватися з метою якнайповнішої реалізації свого професійного потенціалу (Платонов, 1986).

У нашому дослідженні під професійною готовністю майбутніх фахівців залізничного транспорту розуміємо якісний результат їх професійної підготовки разом із низкою сформованих особистісно-професійних якостей, які є важливими для здійснення ефективної професійної діяльності у сфері залізничного транспорту. Науковці в широкому розумінні розглядають професійну готовність як складне динамічне особистісно-психологічне утворення, яке еволюціонує в особистості в процесі професійної підготовки, і виявляється через низку особистісних якостей: професійної компетентності, самоефективності, прагнення до самовдосконалення, саморозвитку тощо. Наявність цих рис в особистості є підґрунтям для успішного здійснення професійної діяльності.

Дослідники вказують на такі обов'язкові складові процесу формування готовності до професійної діяльності майбутнього фахівця: повна відповідність процесу формування цілям підготовки; відповідність діяльності,

до якої залучені майбутні фахівці, діяльності фахівця, який якісно працює; єдність усіх компонентів «готовності до професійної діяльності» (Богдан, 2016, с. 8). Ми вважаємо, що врахування цих складових є важливим елементом оцінки якості підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту. Адже формування готовності до професійної діяльності – складний, систематичний, цілеспрямований процес, що потребує активної діяльності в ньому всіх учасників (студентів, викладачів, керівників практикою тощо), а також необхідність усвідомлення кожним своєї ролі в ньому.

Формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців залізничного транспорту включає в себе необхідність урахування специфіки професійної діяльності: робота з людьми (комунікативні вміння, лідерські якості тощо), робота з технічними засобами (знання з математики, інформатики, професійна компетентність). Важливого значення набуває врахування та дотримання правил техніки безпеки та потребує формування в майбутніх фахівців особливої професійної уваги. Тому вважаємо ключовими рисами сучасного фахівця залізничного транспорту такі: уважність до дрібниць, цілеспрямованість, наполегливість, емпатія, прагнення до вдосконалення, відкритість на інновації, задоволення від спілкування тощо.

Процес професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту повинен в себе включати, крім набуття вмінь, навичок та розвитку компетентностей, ще й формування важливих особистісно-професійних якостей у процесі освітньої діяльності. Кожна, без винятку, навчальна дисципліна в коледжі чи університеті є тією базою, на якій формується професійна компетентність, розвиваються професійні якості, а також формується готовність до майбутньої професійної діяльності.

Дослідник В. Сластьонін рекомендує використовувати такі рівні готовності до професійної діяльності: I – інтуїтивний, II – репродуктивний, III – творчо-репродуктивний, IV рівень – творчий (Сластенин, 1997, с. 22-25). На першому рівні студенти виконують професійно-орієнтовані завдання методом спроб та помилок; на другому рівні – освітньо-професійна діяльність носить виключно наслідувальний характер (алгоритми, шаблони, підказки); на третьому рівні – студенти володіють деяким достатнім рівнем знань, що дає їм можливість в окремих ситуаціях проявляти креативність та творчість; на четвертому рівні – освітня та професійна діяльність характеризується чітко вираженою професійною спрямованістю особистості, що проявляється в умінні ефективно, результативно, інноваційно виконувати професійні завдання, також характеризується яскравими виявами професійної інтуїції та антиципації.

Аналізуючи дослідження науковців (педагогів, психологів), погоджуємося з думками С. Шандрук стосовно того, що відмінності в розумінні дефініції «готовність до професійної діяльності» у різних авторів пов'язані з розглядом «різних видів, способів та рівнів готовності, а також має значення й те, до якого конкретного виду чи типу діяльності належить названа готовність» (Шандрук, 2015, с. 279). Авторка також указує на необхідність урахування предметно-цільової та змістово-операційної складових професійної діяльності, що розглядається, а також чинників, що здійснюють впливи на структурні компоненти готовності до професійної діяльності.

Отже, готовність майбутнього фахівця залізничного транспорту до професійної діяльності є комплексною характеристикою якостей особистості, які проявляються у професійній діяльності. Проаналізуємо структуру готовності до професійної діяльності.

Дослідник Е. Зеєр наголошує, що готовність до професійної діяльності – це «активно-діяльнісний стан особистості» (Зеєр, 2004). Автор указує, що складовими готовності до професійної діяльності є такі: мотиваційний (відповідальність за виконану діяльність), операційний (знання, уміння, навички, досвід), оціночний (оцінка діяльності з урахуванням оптимізації).

Науковець О. Поплавська, розглядаючи структуру готовності до професійної діяльності, виокремлює такі компоненти: мотиваційний, включає інтерес до майбутньої професійної діяльності; когнітивний (знання, уміння, навички, без яких неможливо здійснювати професійну діяльність); інформаційний, що проявляється в умінні застосовувати інформаційні технології у професійній діяльності (Поплавська, 2013).

Учена Т. Гармаш наголошує на трьох компонентах готовності до професійної діяльності: мотиваційному, когнітивному та операційному (Гармаш, 2017).

Аналізуючи праці педагогів, які досліджували готовність до професійної діяльності, психологів, що звертають увагу на психологічний аспект готовності до професійної діяльності, а також напрацювання фахівців у сфері залізничного транспорту, нормативні документи (освітньо-кваліфікаційні характеристики, освітньо-кваліфікаційні програми), нами було виокремлено такі компоненти готовності майбутніх фахівців залізничного транспорту до професійної діяльності: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний, рефлексивний. Під готовністю до професійної діяльності ми розуміємо органічну єдність чотирьох складових: психологічної, теоретичної, практичної та оціночної.

Структуру готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців залізничного транспорту зображено на рис.1.

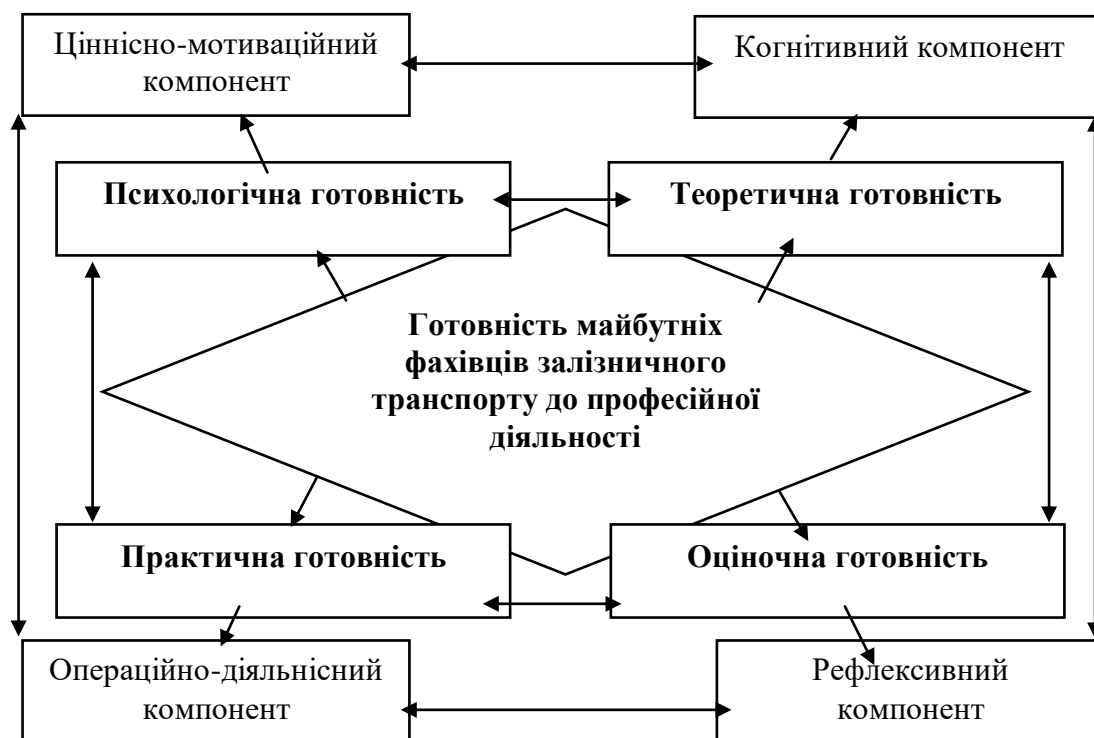

Рис.1. Структура готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців залізничного транспорту

Структурний аналіз дефініції «готовність до професійної діяльності» майбутніх фахівців залізничного транспорту дає змогу покращити якість професійної підготовки як єдності складових (психологічної, теоретичної, практичної, оціночної), надає можливості виявити та ліквідувати прогалини в ній, а також сприяє успішній адаптації випускника закладу вищої (фахової передвищої) освіти до майбутньої професійної діяльності. Кожен компонент, який ми обрали, активно взаємодіє з іншими компонентами, що забезпечує інтегративний характер готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців залізничного транспорту.

Здійснимо аналіз кожного обраного компонента. Ціннісно-мотиваційний компонент включає в себе мотиви, ціннісні орієнтири, а також прагнення особистості до самореалізації в професійній діяльності. Цей компонент є ґрунтотворним. Тому важливого значення від самого початку навчання особистості в закладах вищої (фахової передвищої) освіти допомагати майбутнім фахівцям формувати стійку систему мотивів та цінностей як до виконання освітньої діяльності, так і до майбутньої професійної. До складу цього компонента також входять якісні риси особистості, які є визначальними під час здійснення професійної діяльності.

Когнітивний компонент готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців залізничного транспорту – це єдність загально-теоретичних та спеціальних знань, які є необхідними в майбутній професійній діяльності. Саме цей компонент являє собою теоретичну основу професійної діяльності. У його складі також є знання професійних методик, технологій.

В операційно-діяльнісний компонент входять професійні вміння майбутніх фахівців залізничного транспорту разом із професійними навичками та першим професійним досвідом, тому відіграє ключову роль для якісного здійснення майбутнім фахівцем професійної діяльності. За період навчання в закладі фахової передвищої (вищої) освіти студенти проходять виробничі практики на підприємствах транспортної інфраструктури, під час яких у них формуються та розвиваються професійні навички.

Рефлексивний компонент виявляється у здатності майбутнього фахівця здійснювати адекватну оцінку якості власної діяльності, урахувуючи низку таких чинників, як енергоефективність, співвідношення якість/час, використання сучасних засобів, інформаційних технологій, оцінка кількість/якість тощо, у прагненні майбутнього фахівця до праці над собою з метою самовдосконалення та саморозвитку, а також у бажанні розвивати галузь своєї професійної діяльності, застосовуючи при цьому знання та досвід як вітчизняних, так і зарубіжних фахівців.

Отже, готовність майбутніх фахівців залізничного транспорту є підґрунтям їхньої ефективної професійної діяльності. Виокремимо критерії та показники для її характеристики.

Аналізуючи наукову літературу, зауважуємо деяку неоднозначність у тлумаченні дефініцій «критерій», «показник». Так, науковець А. Семенова у словнику-довіднику з професійної педагогіки вважає критерій «підставою для оцінювання чи класифікації» (Семенова, 2006). Дослідник В. Ягупов переконаний, що критерій визначає зміст освітньої діяльності та демонструє її результативність (Ягупов, 2002). Учені Г. Коджаспірова та А. Коджаспіров вбачають у критерії ознаку, за якою можна здійснити оцінку процесу або явища (Коджаспірова, 2005, с. 174). Науковець В. Беспалько наголошує, що критерій залежить від вимог, які до нього висуваються (Беспалько, 1971). А дослідник В. Сластьонін, описуючи критерій, наголошує, що роль критеріїв – установити зв'язки між усіма компонентами (Сластенин, 1997, с. 100).

Критерії мають вияв через показники. Так, дослідник Ю. Бабанський рекомендує аналізувати показники у трьох вимірах: 1) показник як ознака;

2) показник як результат процесу; 3) показник як явище, відносно якого можна оцінити результат (Бабанський, 1982). Таким чином, показник є інтерпретатором характеристик процесу, що досліджується, водночас, розкриваючи сутність критерію. Адже саме показники виявляють якості критеріїв.

Отже, роль критеріїв – відтворювати якісні характеристики компонентів, а також сприяти їх розкриттю. Тому критерієм ціннісно-мотиваційного компоненту ми обрали наявність мотиваційної бази та ціннісних орієнтирів, адже саме вони є основою для забезпечення готовності майбутніх фахівців залізничного транспорту до професійної діяльності. Показником цього критерію нами обрано потребу й бажання поглиблювати знання для підвищення свого професійного рівня, тобто прагнення до особистісного та професійного зростання.

Критерієм когнітивного компонента є вияв певного необхідного рівня теоретичних знань у студентів-майбутніх фахівців, наявність яких указує на теоретичну готовність майбутніх фахівців залізничного транспорту до виконання професійних обов'язків, а показником – володіння студентами набором загальних та спеціальних знань (з предметів математичного циклу, зі спецдисциплін).

Критерієм операційно-діяльнісного компонента ми обрали виявлення професійних умінь та навичок під час навчання в закладі передвищої фахової освіти, а також у ході проходження навчальних практик на виробництві. Показником цього критерію є вміння вирішувати професійні завдання (якість, точність, швидкість тощо).

Критерієм рефлексивного компонента ми обрали емоційно-вольову стійкість під час розв'язання змодельованих проблем майбутньої професійної діяльності. Показником цього критерію є наявність адекватної самооцінки власних дій, відповідальність за результати власної діяльності, прагнення до вдосконалення діяльності, самовдосконалення.

Для того, щоб зробити оцінку процесу чи явища, застосовують рівневий підхід, що дає підстави стверджувати про наявність особистісного розвитку, його еволюціонування, а також про перехід досліджуваного явища чи процесу на якісно новий рівень. Дослідник А. Шабалдак стверджує, що саме через дефініцію «рівень» відображається діалектичний характер досліджуваного процесу розвитку певної характеристики; співвідношення ступенів розвитку в ієрархії структурних об'єктів, дискретність та цілісність досліджуваної якості (Шабалдак, 2017).

Сформованість готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців залізничного транспорту будемо досліджувати за такими рівнями:

I – низький, II – середній, III – достатній, IV – високий. До проявів показників теж будемо застосовувати такі самі рівні. Тому, щоб оцінити готовність майбутнього фахівця залізничного транспорту до професійної діяльності на високому рівні, потрібно, щоб у нього на високому рівні були показники кожного з обраних критеріїв; для достатнього – рівень показників по сукупності критеріїв – не нижче достатнього; для середнього, аналогічно, – не нижче середнього. Наявність хоча б одного низького рівня у студента буде означати, що студент зовсім не готовий до професійної діяльності і, можливо, йому потрібен додатковий час для професійної підготовки на певному ступені неперервної професійної освіти (поновлення на навчання після відрахування через неуспішність, зміна закладу освіти через бажання змінити обрану професію тощо).

Здійснена характеристика кожного рівня готовності майбутніх фахівців залізничного транспорту до професійної діяльності подана в таблиці 1.

Таблиця 1

Характеристика рівнів готовності майбутніх фахівців залізничного транспорту до професійної діяльності

Високий рівень	Достатній рівень	Середній рівень	Низький рівень
студент має сформовану систему ціннісних орієнтирів та сталу мотивацію щодо навчально-пізнавальної та майбутньої професійної діяльності; володіє системою знань, умінь та навичок (професійною компетентністю) на високому рівні; має адекватну самооцінку своєї діяльності, прагне до самовдосконалення, готовий до професійного зростання в процесі здійснення професійної діяльності (підвищення кваліфікації)	студент володіє достатньо сформованою мотивацією до навчальної та подальшої професійної діяльності, володіє професійною компетентністю на достатньому рівні, а також має адекватну самооцінку та прагне до самовдосконалення	студент має деяку мотивацію до навчальної та майбутньої професійної діяльності, проте її рівень не завжди дозволяє студенту обрати навчання серед інших видів діяльності (бездіяльності), рівень професійної компетентності – середній, прагнення до самовдосконалення не яскраво виражене, ситуативне, не завжди адекватна оцінка своєї діяльності	у студента відсутня мотивація як до навчання, так і до подальшої професійної діяльності, рівень професійної компетентності – низький, рівень самооцінки діяльності – відсутній або неадекватний, прагнення до самовдосконалення відсутнє

Таким чином, студенти з високим рівнем готовності до професійної діяльності – це майбутні лідери, керівники, які будуть працювати над власним розвитком, а також над розвитком галузі транспортної інфраструктури; студенти з достатнім рівнем – можуть стати успішними працівниками галузі, удосконалюватися та підвищувати рівень свого професіоналізму; студенти із середнім рівнем – будуть працювати на підприємствах транспортної інфраструктури в обслуговуючій або середній ланці.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Оцінювання готовності майбутніх фахівців залізничного транспорту до професійної діяльності дає можливість впливати на якість професійної підготовки в цілому, коригувати її на всіх етапах. Знання компонентів, критеріїв та показників готовності до професійної діяльності дозволяє сприяти її підвищенню як по окремих показниках, так і в цілому. Наші подальші дослідження будуть спрямовані на пошук шляхів вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту.

ЛІТЕРАТУРА

- Бабанский, Ю. К. (1982). *Проблемы повышения эффективности педагогических исследований*. М.: Просвещение (Babanskii, Yu. K. (1982). *Problems of improving the effectiveness of pedagogical research*. Moscow).
- Беспалько, В. П. (1971). *Элементы теории управления процессом обучения. Ч.2. Изменение качества процесса обучения*. М.: Знание (Bespalko, V. P. (1971). *Elements of the management theory of the learning process. Part 2. Changing the quality of the learning process*. Moscow).
- Богдан, Л. М. (2016). Психологічна готовність як складова професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери. *Актуальні проблеми психології, XI, 14*, 5-13 (Bohdan, L. M. (2016). Psychological readiness as a component of professional education of future specialists in the social sphere. *Current problems of psychology, XI, 14*, 5-13).
- Гармаш, Т. А. (2017). Готовність до професійної діяльності як передумова ефективної управлінської діяльності майбутнього фахівця з логістики. *Науковий огляд, 4 (36)*, 1-10 (Harmash, T. A. (2017). Readiness for professional activity as a prerequisite for effective management of the future logistics specialist. *Scientific review, 4 (36)*, 1-10).
- Жукова, В. Ф. (2011). Психолого-педагогический анализ категории «психологическая готовность». *Вестник Филиала Российского государственного университета в г. Сургуте. Серия: Педагогические науки, Т. 45*, 32-35 (Zhukova, V. F. (2011). Psychological and pedagogical analysis of the category “psychological readiness”. *Bulletin of the Branch of the Russian State University in Surgut. Series: Pedagogical Sciences, T. 45*, 32-35).
- Зеер, Э. Ф. (2004). *Профориентология: теория и практика: учебное пособие для высшей школы*. М.: Академический Проект, Екатеринбург: Деловая книга (Zeer, E. F. (2004). *Vocational guidance: theory and practice: a textbook of higher education*. Moscow: Academic Project, Yekaterinburg: Business Book).

- Ковалев, Г. А. (1983). Механизмы и эффекты процессов активного социального обучения. *Вопросы психологии межличностного познания и общения*, 127-135 (Kovalev, H. A. (1983). Mechanisms and effects of active social learning processes. *Questions of the psychology of interpersonal cognition and communication*, 127-135).
- Коджаспирова, Г. М. (2000). *Педагогический словарь*. М.: ИЦ «Академия» (Kodzhaspirova, H. M. (2000). *Pedagogical dictionary*. Moscow).
- Кондрашова, Л. В. (2006). Концепція «Взаємодії моральних і психологічних якостей у змісті педагогічного професіоналізму». *Професійне становлення майбутнього вчителя: монографічний огляд*. Кривий Ріг (Kondrashova, L. V. (2006). The concept of "Interaction of moral and psychological qualities in the content of pedagogical professionalism". *Professional development of the future teacher: a monographic review*. Kryvyi Rig.).
- Кулько, В. А. (2011). Сутність і структура готовності майбутніх аграріїв до професійної діяльності. *Вісник Запорізького національного університету*, 2 (15), 193-197 (Kulko, V. A. (2011). The essence and structure of readiness of future farmers to professional activity. *Bulletin of Zaporizhia National University*, 2 (15), 193-197).
- Кучай, Т., Кучай, О. (2020). Професійна підготовка фахівців економічного профілю в умовах неперервної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 3-4 (97-98)*, 49-56 (Kuchai, T., Kuchai, O. (2020). Professional training of economic specialists in the conditions of lifelong education. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies, 3-4 (97-98)*, 49-56).
- Кучеренко, С. М. (1998). Оценка психологической готовности студентов к профессиональной деятельности как одно из направлений повышения качества подготовки специалистов. *Вісник Харківського університету. Серія «Психологія»*, 403, 121-130 (Kucherenko, S. M. (1998). Assessment of the psychological readiness of students to professional activity as one of the ways to improve the quality of education. *Bulletin of Kharkiv University. Series "Psychology"*, 403, 121-130).
- Пермінова, Л. (2006). Концептуальна модель професійних умінь керівника сучасної школи. *Післядипломна освіта в Україні*, 2 (9), 19-24 (Perminova, L. (2006). Conceptual model of professional skills of the head of a modern school. *Postgraduate education in Ukraine*, 2 (9), 19-24).
- Платонов, К. К. (1986). *Структура и развитие личности*. М.: Наука (Platonov, K. K. (1986). *Structure and development of the personality*. М.: Science).
- Поплавська, О. А. (2013). Сутність та структура формування готовності майбутніх економістів до професійної діяльності в умовах дистанційного навчання. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія*, 41, Ч. 3, 573-579 (Poplavska, O. A. (2013). The essence and structure of readiness formation of future economists for professional activity in the conditions of distance learning. *Problems of modern pedagogical education. Series: Pedagogy and Psychology*, 41, Part 3, 573-579).
- Прудка, Л. М. (2013). *Обґрунтування формування інтегративної готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). К. (Prudka, L. M. (2013). *Substantiation of formation of integrative readiness of future social workers to professional activity* (PhD thesis abstract). К.).
- Сластенин, В. А., Подымова, Л. С. (1997). *Педагогика: инновационная деятельность*. М.: Магистр (Slastenin, V. A., Podymova, L. S. (1997). *Pedagogy: innovative activity*. М.: Master).

- Словник-довідник з професійної педагогіки (2006). Одеса: Пальміра (*Dictionary-reference book on professional pedagogy* (2006). Odessa: Palmyra).
- Степаненко, О. І. (2013). *Формування готовності викладачів вищих навчальних закладів МВС України до попередження та розв'язання професійних конфліктів* (автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04). Київ (Stepanenko, O. I. (2013). *Readiness formation of teachers of higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine to prevent and resolve professional conflicts* (PhD thesis abstract). Kyiv).
- Шабалдак, А. В. (2017). Компоненти, критерії, показники та рівні готовності курсантів військової академії до професійної діяльності на основі праксеологічного підходу. *Молодий вчений*, 2 (42), 563-567 (Shabalda, A. V. (2017). Components, criteria, indicators and levels of readiness of cadets of the military academy to professional activity on the basis of praxeological approach. *A young scientist*, 2 (42), 563-567).
- Шандрук, С. К. (2015). Роль готовності до професійної діяльності у розвитку творчих здібностей майбутніх практичних психологів. *Вісник ХНПУ імені Г. Сковороди. Психологія*, 51, 276-284 (Shandruk, S. K. (2015). The role of readiness to professional activity in the development of creative abilities of future practical psychologists. *Bulletin of H. Skovoroda KhNPU. Psychology*, 51, 276-284).
- Ягупов, В. В. (2002). *Педагогіка*. К.: Либідь (Yagupov, V. V. (2002). *Pedagogy*. K.: Lybid).

РЕЗЮМЕ

Маланюк Наталья. Готовность будущих специалистов железнодорожного транспорта к профессиональной деятельности: структурный анализ.

В статье раскрывается сущность готовности будущих специалистов железнодорожного транспорта к профессиональной деятельности. Осуществлен структурный анализ этой дефиниции. Выделены и проанализированы компоненты (ценностно-мотивационный, когнитивный, операционно-деятельностный, рефлексивный), их критерии, показатели и уровни сформированности готовности будущих специалистов железнодорожного транспорта к профессиональной деятельности. Структурный анализ готовности будущих специалистов железнодорожного транспорта позволяет повышать эффективность профессиональной подготовки, а также осуществлять ее коррекцию на разных этапах непрерывного профессионального образования.

Ключевые слова: *готовность к профессиональной деятельности, будущие специалисты железнодорожного транспорта, профессиональное образование, компоненты, критерии, показатели, уровни.*

SUMMARY

Malaniuk Nataliia. Readiness of future railway specialists to professional activity: structural analysis.

The article reveals the essence of future railway transport specialists' readiness to professional activity. A structural analysis of this definition is conducted. The components (value-motivational, cognitive, operational and activation, reflexive), their criteria, indicators and levels of readiness of future railway transport specialists to professional activity are singled out and analyzed. Structural analysis of the readiness of future railway transport specialists allows to increase the efficiency of professional education, as well as to carry out its correction at different stages of lifelong professional education.

Solving the problem of readiness of a young person who completes a certain level of professional education to professional activity is an important social problem. After all, every sphere of society needs skilled workers with a number of characteristics for development and effective activity: professional competence and professional readiness to professional activity.

The characteristic of each level of readiness of future railway transport specialists to professional activity (low, average, sufficient, high) is carried out. It is concluded that students with high level of readiness to professional activity are future leaders, managers who are supposed to work on their own development, as well as on the development of the transport infrastructure; students with a sufficient level – can become successful employees in the field, improve and enhance their professionalism; intermediate students – will work in transport infrastructure companies at service or as middle level workers. Assessing the readiness of future railway transport specialists to professional activity makes it possible to influence the quality of professional education in general, to adjust it at all stages. Knowledge of components, criteria and indicators of readiness to professional activity allows to promote its increase both on separate indicators, and as a whole. Our further research will be aimed at finding ways to improve the system of professional education of future railway transport specialists.

Key words: *readiness to professional activity, future railway transport specialists, professional education, components, criteria, indicators, levels.*

УДК 378.147-057.875:613/614

Олександр Міхеєнко

Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка
ORCID ID 0000-0001-5209-0755

Юрій Лянной

Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-3498-3960

Віталіна Литвиненко

Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-9790-289x

DOI 10.24139/2312-5993/2020.07/098-107

ПЕДАГОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

У статті на основі аналізу основних положень загальної теорії здоров'я обґрунтована необхідність інтегративного підходу до вирішення завдань, пов'язаних із формуванням, відновленням, збереженням і зміцненням здоров'я людини. З'ясовано, що проблема здоров'я охоплює широкий спектр напрямів діяльності, які потребують конкретизації теоретичних, методологічних засад, тезаурусу як